

ALLEREERST, BEROKKEN NIEMAND SCHADE

Stanford-psycholoog Albert Bandura (1925), grondlegger van de sociaal-cognitieve leertheorie en een van de grootste nog levende legendes in de psychologie, was tijdens een Skype-interview zeer uitgesproken: psychologen zouden absoluut niet moeten participeren in militaire ondervragingen.

Het broeide op de jaarlijkse conferentie van de American Psychological Association (APA), die ditmaal van 6 tot en met 9 augustus plaatsvond in het Canadese Toronto. De APA, met dik honderdtwintigduizend leden de grootste beroepsvereniging van psychologen ter wereld, ligt namelijk al enige tijd onder vuur vanwege betrokkenheid bij, eufemistisch gezegd, omstreden ondervragingstechnieken van verdachten op Guantanamo Bay en in geheime gevangnissen van de Central

Intelligence Agency (CIA) onder de regering-Bush en in het kader van de war on terror. Uit een begin juli verschenen rapport van jurist David Hoffman, opgesteld in opdracht van het hoofdbestuur van de APA, blijkt dat een aantal hooggeplaatste medewerkers van de beroepsvereniging, het hoofd Ethische Zaken Stephen Behnke nota bene inclus, een wit voetje heeft willen halen bij het Ministerie van Defensie. Daartoe werd er in het geheim onder meer met ethische regels gesjoemeld om martelpraktijken als waterboarding, slaapdeprivatie, seksuele vernedering, gedwongen voeding en extreem isolement zogenaamd psychologisch te rechtvaardigen. (Voor belangstellenden: zoek op internet naar de documentaire *Doctors of the dark side*.) Mogelijk hadden de betrokken psychologen ook financiële motieven, via consultancyklussen voor het Pentagon en de CIA. Een aantal van hen werkt sinds het verschijnen van het Hoffman-rapport niet meer voor de beroepsvereniging.

Deze schandvlek vormde op het congres aanleiding voor de Council of Representatives van de APA om, tijdens een bijeenkomst waar de emoties hoog opliepen, in te stemmen met een resolutie die psychologen verbiedt zich voortaan in te laten met militaire ondervragingen in het kader van de nationale veilig-

heid. Volgens een persbericht van de APA stemden 156 leden voor die resolutie, zeven onthielden zich en één lid stemde tegen. Die stem kwam, toeval of niet, van de inmiddels gepensioneerd Larry James, die als militair psycholoog zowel in Guantanamo Bay als in de Iraakse gevangenis Abu Ghraib heeft gediend.

De opdracht van de psychologie is mensen te begrijpen en te helpen. Dat er überhaupt gestemd moet worden om je als psycholoog verre te houden van verhoortechnieken die mensenrechten grof schenden, geeft te denken. Zo concludeerde de Britse psychiater Garrett Koren dat psychologen bij voornoemde

martelpraktijken betrokken kunnen worden omdat zij niet zoals artsen een eed van Hippocrates hoeven af te leggen. Wezenlijk onderdeel van die eed is dat een patiënt allereerst geen scha-

de toegebracht mag worden: *primum non nocere*.

Is het, nu de wereld steeds meer in brand staat, een idee om psychologen een vergelijkbare eed te laten afleggen? Wat bijvoorbeeld te denken van de 'Eed van Zimbardo'? Philip Zimbardo (1933) is wereldberoemd geworden met zijn Stanford Prison Experiment. Dat moest voortijdig worden afgebroken omdat de deelnemers zich te zeer in hun rol inleefden: de gevangenen werden onderdanig, de bewakers misbruikten in toenemende mate hun macht – de excessen in de Abu Ghraib-gevangenis hoeven met deze kennis geen verbazing te wekken. Mogelijk is de 'Eed van Rogers' nog wel toepasselijker. Humanistisch psycholoog Carl Rogers, grondlegger van de cliëntgerichte therapie, heeft misschien wel het meest de grondwaarde van de psychologie gediend: respect voor mensen en tegenwoordig van vernedering.

Met zo'n eed had de APA nooit deze vanzelfsprekende resolutie hoeven op te stellen, om over de opgelopen reputatieschade maar te zwijgen. **P&B**

Dr. Vittorio Busato (1965) is psycholoog en publicist. Hij schreef diverse boeken, onder andere de biografie *Weg met Piet Vroon* (Amsterdam University Press) en de roman *Impact* (Brainbooks).
www.vittoriobusato.nl, v.busato1@chello.nl.

